

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum I. Decretalium, Per quadraginta, & tres Titulos distributum, in
quo agitur De Constitutionibus, Seu Legibus universim ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1706

Articulus XIV. An, & qualiter lex extendatur ad præterita?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73031)

lum trahens absurdum, licet non trahatur ad alterum, ut bene observat Abbas *c. Cum in cunctis, de Elect. §. cum verò.* Sic dispensatus ut obtineat præbendam canonicalem, non propterea dispensatus est ad habendam vocem in Capitulo, quæ non datur non constituto in Sacris. Nam esse præbendarium stat sine ordinibus Sacris. Similiter habens facultatem dispensandi cum adulterino, vel incestuoso, non propterea dispensare potest cum laborante utroque; nam disiunctiva stat, quin necessario requiratur veritas copulativæ, seu utriusque, & colligitur ex *c. per Venerabilem, qui filij sint legitimi.* Nam in dispositione odiosa super simplici non venit mixtum, ut notat Butrio *c. at, si Clericis, §. de adulter. circa finem, de Judic. apud Conradum cit. n. 27.*

1003. Hinc; quod dicitur in *c. per Venerabilem, qui filij sint legitimi,* & in textibus *n. 997.* relatis, ut dispositum in uno censetur dispositum in altero, quando id iudicari potest per similes casus, non aliter intelligendum venit, quam ut procedat in necessario connexis, vel inclusis sub majori; non autem in separatis; nam in his non militat ratio, quæ pro illis, ut constat ex *dict. n. 1001.* sic Conradus *cit. à n. 23.* Censet tamen Castropalaus *cit. §. 4. n. 14.* Iudicem, in iudicando, legem, quæ loquitur de aliquo casu, debere extendere ad alterum similem, cum pro isto decidendo non est certa lex; quia prudentia, & recta ratio postulat, ut hujus decisio petatur à decisione casus similis juxta *L. Nam, ff. de legibus,* ibi: *quando lex in uno disponit, bonam esse occasionem, cetera, que tendunt ad eandem utilitatem, vel interpretatione, vel certâ jurisdictione suppleri,* de quo plura Felinus in *c. Translato, de Constitut. n. 10.*

1004. Not. 2. quando, lex causâ frequentioris usus, aliquid decernit, de casu, vel persona v. g. speciali, non propterea excludi casum minus frequentem; nec ejus dispositionem procedere de illo, in quantum frequentior est, sed cum duntaxat exprimi exempli causâ. Et in ejusmodi lege ipsius dispositio se porrigit ad omnes personas, vel casus similes; nam exempla declarant, non limitant dispositionem, etiam si correctoria sit; ita P. Ferdinandus Rebellus *l. 1. de oblig. just. q. 6. S. 4.* Sua-

rez *l. 6. c. 4. n. 10. & alij.* Tunc enim procedit lex ex ratione, in quantum universalis est, ut colligitur ex *L. His solis, C. de revocat. donat. L. Regula, §. fin. ff. de juris & facti ignorantia.*

ARTICULUS XIV.

An, & qualiter lex extendatur ad præterita?

1005. Inter leges alia est dispositiva, seu inductiva novi; alia declarativa antiqui juris. Illa est, quæ legem propriè constituit; ista, quæ quæ talis non constituit, sed jam constitutum declarat, seu manifestat, quod prius latebat, ut observat Fagnanus, *c. quoniam, de Constitut. n. 15.* Nam declarare nihil aliud est, quam aperire, seu manifestare legis, aut constitutionis intellectum, seu sensum, quem habuit Princeps tempore editionis legis. Hæc autem declaratio contingit, quando lex est obscura; vel cum erratur in ejus intellectu, quibus positus:

§. I.

An lex dispositiva extendatur ad præterita?

1006. Quando lex, vel constitutio expressè dicit, quod non ad præterita, sed ad futura referatur, non est dubium, eam ad præterita non extendi posse, *c. fin. de Constitut. & L. leges Sacratissima, C. de legibus.* Cæterum lex, quæ novum jus condit, ad præterita non extenditur, sed futuris tantum negotiis formam præscribit, nisi in lege nominatim expressum sit, ut etiam ad præterita extendatur. Idem habetur *c. fin. eod.* consentit *L. leges, 7. C. de legibus,* nam aliàs detrimentum paterentur legis dispositionem ignorantes.

1007. Not. autem. 1. quando lex nominatim exprimit dispositionem de præteritis, debere intelligi de negotiis præteritis prius non decis, vel finitis transactione, solutione &c. *L. causas, C. de transaction. & L. Contractus, C. de fide instrument.* Natura etiam constitutionis est, respicere futura, non præterita, nisi id expressè caveatur, prout etiam colligitur ex gloss. in *c. 2. de Constit. in 6. V. Commiserunt;* & in *c. univ. de Cleric. non resident. in 6.*

Not. 2.

1008. Not. 2. legem dispositivam non extendi ad præterita, si negotium, vel lis pendeat à Judice, vel in prima, vel in secunda instantia, nisi legislator exprimat, se velle, ut lex extendatur etiam ad causas pendentes; Pirhing *de Constitut. n. 218.*

1009. Not. 3. idem procedere, licet lex loquatur per verba præteriti temporis. Hinc si Judex per legem rescindit venditiones factas à minoribus, nisi expressè dicat, se idem velle etiam de factis ante hanc legem, solum de factis post legem intelligi debet; sic Felinus in *c. fin. de Constitut. n. 2. §. amplia tertio.* Ratio hujus est, quia legis præcipuus effectus est dirigere actiones humanas; sed præteritum dirigi non potest, in quantum præteritum, & factum est.

1010. Ex hoc sequitur, nullam omninò legem, in quantum præceptiva, vel prohibitiva est, extendi ad præterita; quod enim jam præterit, & factum est, præcipi, aut prohiberi non potest, cum præceptum petat positionem; prohibitio omissionem actus; ita Suarez *cit. l. 3. de legibus c. 14. n. 8. & seq.* alijsque communiter.

1011. Not. 4. quando dicimus, quòd lex extendi possit ad præterita, quando *expressam facit mentionem*, ut etiam *ad ea extendatur*, hoc non posse intelligi de lege, in quantum præceptiva, vel prohibitiva est. Nam quæ talis, semper tendit ad futura *ex preced. num.* Secus est, ut dicemus, in quantum est punitiva, irritans, &c.

1012. Not. 5. quando diximus, legem, quæ facit expressè mentionem etiam præteritorum, extendi ad ea, si *nondum sit perfecta*, seu decisa per sententiam, transactionem, &c. non intelligi, si jam priùs sint decisa, nisi etiam expressè faciat mentionem de his quoque, quæ decisa sunt. Nam legislator nullà lege, vel rescripto intendit derogare juri jam quæsito alteri, nisi hoc exprimat; sic gloss. in *L. causas, C. de transact.* Abbas in *c. fin. de constit. n. 9.* Sed tunc non extenderetur in quantum præceptiva, vel prohibitiva; sed sub alia ratione, ut constat ex *n. 1010.* Idem est de præteritis jam *conclusis*, esto necdum executioni datis. Nam *conclusionem in causa, negotium finitum est, c. Auditis de Procurat. c. Pastoralis, de causa possess. c. cum dilectus, de fide instrum.*

1013. Not. 6. legem, quæ expressè disponit e-

tiam *de præteritis*, probabiliùs non extendi *ad causas jam ceptas, sed adhuc pendentes*, nisi simul mentionem faciat præteritorum, *etiam pendentium*, ut diximus *n. 1008.* Nam negotio semel cepto in foro competente, quilibet litigantium acquisivit jus, ut secundùm leges tunc vigentes sibi jus dicatur; huic autem juri quæsito nullus Legislator censetur velle præjudicare, nisi hoc exprimat.

§. II.

An lex, imponens pœnam delicto, extendatur ad delicta præterita?

1014. **R**esp. legem, quæ punitivam, posse extendi ad præterita delicta contra legem aliam commissa. Cum enim hoc ipso pœnâ digna sint, non est, unde repugnet, quòd Legislator per sententiam illis condignam pœnam constituat; sed si potest per sententiam, potest etiam per legem, nominatim plectendo actus præteritos, & simul novis in futurum decernendo pœnam. Cæterùm id dicendum non est, nisi lex id ipsum exprimat, quòd pœna extendi debeat ad delicta etiam ante legem, vel statutum conditum commissa; quod tamen etiam in hoc limitari debet, ut non procedat. 1. si jam antè competentèr punita sint; non enim decet bis punire in id ipsum. 2. si nova lex decernat pœnam delicto ircurrendam ipso jure, tunc enim pœna deberet esse statuta, ut hoc ipso, quòd factum sit delictum, faciens sit reus pœnæ, quod esse non potest, cum posito delicto non extat lex eam imponens; accedit, quòd ignorantia juris excuset à culpa contra jus ignoratum; lex autem statuens delicto non tantùm culpam, sed etiam pœnam, facit jus ultra obligationem ad actum, quod ponitur ignoratum, utpote primò conditum post delictum; ergo. V. Felin. in *c. quoniam, de constitut. n. 14.*

1015. Quæstio adhuc est: an lex punitiva, loquens etiam de delictis præteritis, iisque pœnam statuens, intelligenda sit de pœna, quam imponit hæc nova lex; an de illa, quam delinquens transgressus est ante hanc novam legem conditam? Felinus in *cit. c. quoniam, n. 14.* censet, si pœna legis antiquæ delicto conveniens erat, punit-

niendum secundum illam juxta L. 1. ff. de pœnis; & c. fin. de sent. excom. ubi dicitur, quod pueris, qui inciderunt in canonem sententiæ promulgatæ, five ante, five post pubertatem petant absolvi, Episcopus id possit, *quia rigor est mansuetudine temperandus, cum tunc, quando delictum fuit commissum, fuerit defectus ætatis.* Censet tamen Castropalaus cit. p. 3. §. 4. n. 11. dicendum potius pro pœna per novam legem imposita, si hæc convenientior sit, eò, quod ad imponendam pœnam regulariter inspiciatur tempus sententiæ ex L. penult. ff. si ex noxali causa agatur.

§. III.

An lex, in quantum irritans, extendatur ad præterita?

1016. **Q**uæstio est, an lex irritans aliquem actum, & expressè loquens etiam de præteritis, eo ipso etiam irritet actum, ante talem legem, validè celebratum? non agimus hic de illis actibus, qui semel validi, nullo deinceps humano jure irritabiles sunt, quales sunt complures actus sacramentales; sed de illis, qui, licet principio validi, adhuc tamen jure humano irritabiles sunt, cujusmodi casus esse potest in multis contractibus, qui vel jure naturæ, vel etiam positivo, cum celebrarentur, validè celebrati sunt; ex causa tamen boni communis hoc exigentis rescindi possunt, & annullari. Et hoc sensu verum est, posse legem irritantem ad præterita extendi, *quando id exigit bonum commune;* secus enim hæc nova lex non foret justa. Id tamen nunquam dicendum est, nisi lex id ipsum exprimat, nec aliter, nisi quantum exprimit. Quare si statuatur irritationem etiam in actus præteritos, non exprimens, *licet jam deducti sint ad judicium,* vel etiam *decisi, aut per sententiam conclusi,* non extenditur ad actus *pendentes, vel decisos.* Sic constitutio Tridentini sess. 25. de Regularibus, c. 15. prohibens, ne quis *infra annum probationis* emitat professionem, afficiebat quidem non tantum futuros, sed etiam actuales Novitios, sed non professos ante illud decretum.

§. IV.

An lex, in quantum declarativa, extendatur ad præterita?

1017. **L**ex, in quantum declarativa, nihil novi constituit, sed id solum, quod antè constitutum, sed latebat, vel ambiguum erat, aperit, & manifestat; sic cum communi Fagnanus in c. Quoniam, de Constitut. n. 15. Circa præsentem quæstionem not. *condere leges declarantes,* quid sit justum in foro animæ, pertinere ad potestatem collatam Petro, & Successoribus ejus; sic P. Mathæus de Moya in quæst. select. Theol. mor. tr. 1. q. 4. §. 1. n. 4. ex c. in novo, dist. 21. c. Ita Dominus, dist. 19. c. omnes, dist. 22. Extravag. unam Sanctam, de majorit. & obed. c. Solite, eod. c. Cum adveniant, c. quodcumque, 14. q. 1. c. Ad Apostolicæ, de re judicat. in 6. c. Novit, de Judic. c. Venerabilem, qui filii sint legitimi. Hoc intellige de summi Pontificis authentica declaratione legis Ecclesiasticæ à se, vel Prædecessoribus latæ; doctrinalis enim (quæ solum faciat probabilitatem) etiam aliis concessa est, de quo ex professo jam egimus à n. 931. ubi etiam exposuimus, an, & quando declarationes Cardinalium pro dubiis Tridentini habeant vim legis, seu authenticæ declarationis; necessariam autem esse declarationis promulgationem æquè, ac ipsius legis conditæ constat ex dictis à n. 113. etiam si esset revocatoria prioris ex n. 115. vel etiam irritans, ex n. 116.

1018. Ad quæstionem autem propositam communis tenet, quod lex, seu constitutio absolute lata, & solum declarativa juris antiqui, extendat se non tantum ad futura, sed etiam ad præterita; sumitur ex c. cum tu, de usuris. Et tali casu non tam obligat lex declarans, quam declarata. Si autem non est tantum declarativa juris antiqui, sed etiam constitutiva novi, illam referri ad præterita, in quantum est declarativa; & in futura, in quantum est constitutiva juris novi, nisi contrarium exprimat. Abbas c. fin. de constitut. n. 8. & 11. Azor p. 1. l. 5. c. 16. q. 13. Legem irritantem merè declarativam juris antiqui extendi etiam

etiam ad præterita docet Layman in *cit. c. fin. n. 7.* Si autem de novo irritum reddat aliquem actum, prius validum, extendi etiam potest ad actus præteritos, eos irritandò, seu rescindendò; Suarez *l. 3. de legib. c. 14. n. 11.* secus est, si irritet solum impediendò, ne actus validè fiat; Gail. *l. 2. observ. 9. n. 3.*

1019. Ex hoc vides, de lege hac *declarativa juris antiqui discurrendum*, sicut de lege declarata; si enim declarat hanc, in quantum est merè præcipiens, vel prohibens, porrigitur solum ad futura; si in quantum aliquid novi constituens, vel puniens, aut irritans, de lege declarante dicendum venit, quod de declarata, si clara foret. Aliàs enim non esset merè declarativa legis, contra suppositum.

ARTICULUS XV.

De confirmatione legis.

1020. **C**onfirmare idem hic significat, ac *approbare*, & validius, atque perfectius reddere, diciturque *juris prius habiti corroboratio*; ut cum Superior confirmat actum inferioris. Duplex communiter distinguitur confirmatio; una, quæ appellatur *in forma communi*, quando scilicet non præcedente informatione in particulari de actu, qui confirmatur, & de circumstantiis necessariò exprimendis illius, adhibetur confirmatio illius à supremo Principe, aut ab alio, ad quem spectat confirmatio. Altera, quæ appellatur *in forma speciali*, atque *ex certa scientia*, quando scilicet præcessit informatio in particulari de actu, & de circumstantiis illius necessariò exprimendis, aut totum insertum est in instrumento Confirmationis *c. 1. c. quod nostram, c. porrecta, de confirm.*

1021. Confirmatio *in forma communi* actui confirmato nihil novi juris tribuit, sed ei, si subsistit, & quatenus subsistit, majus robur, & auctoritatem addit; ut ait gloss. in *c. Quia, de concess. prebend. V. in forma*; & Bartolus in *L. privilegia, C. de Sacrosanct. Eccles.* quia non innovat actum; Layman in *c. inter, de fide instrum. n. 10.* Robur autem, quod actui subsistenti addit, est in eo, quòd actus ab inferiore factus legitime, & à Superiore in forma communi confirmatus, ab inferiore retractari,

vel rescindi non possit; esto partes, in quarum favorem ejusmodi confirmatio facta est, ab ea recedere possint de mutuo consensu; quia nemo invitus beneficiò sibi concessò uti cogitur. Omnis autem confirmatio censetur esse in forma communi, nisi ex aliquo signo ostendatur, quòd sit in forma speciali; ita Suarez *de legibus l. 8. c. 18. n. 7.*

1022. Censetur autem sufficiens signum, si confirmatio fiat cum clausula: *ex certa scientia.* Tunc enim Principi testanti credendum est; *Clement. 1. de probat. 2.* si fiat verbis æquipollentibus 3. si confirmationi inseratur tenor dispositionis confirmatæ, *c. penult. de confirmat. util. vel inutili.*

1023. Effectum confirmationis specialis communiter dicunt esse, quòd novum jus tribuat actui confirmato, eumque validet, si antè invalidus erat, juxta *c. Si quis, de confirm. utili.* Sed hoc sic indefinitè prolatum in multis fallit quoad effectum dictæ clausulæ, ex certa scientia, ut constat ex *dictis in tit. de Rescript.* & communiter limitatur, ut non procedat. 1. quoad voluntatem supplendi defectum, si Princeps in tali defectu nunquam dispensare soleat, esto possit. 2. si defectus sit contra jus naturale. 3. si per confirmationem derogaretur alterius juri acquisito; ita Layman in *c. 1. de confirm. n. 7.*

1024. Præter hæc not. confirmationem tamen in forma communi, quàm speciali posse dividi in essentialem, & accidentalem. *Essentialis* est, quæ requiritur ad ejus formam, & substantiam, eò quòd in statuentibus non sit potestas ferendi per se ipsos legem, aut condendi statutum obligans, nisi confirmatum à Superiore; ex quo colligitur, quid sit confirmatio *accidentalis*; his positis:

1025. Quæstio est. 1. an statutum confirmatum à Superiore, confirmatione solum accidentali, à statuentibus possit tolli, & revocari? 2. affirm. ex Bartolo in *L. omnes populi, ff. de Jure & Just. n. 33.* Azor *p. 1. l. 5. c. 26. q. 15.* quia sic pendet à sola libertate statuentium. Limitari tamen debet. 1. ut non procedat, si habeat confirmationem Principis in forma speciali. Constat ex *dict. à n. 1023.* Sic enim habet majorem firmitatem, quàm habeat ex natura. Cum illud Princeps faciat suum. Gail.